

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse ühinemiseelse abi rahastamisvahend (IPA III)“

[COM(2018) 465 final – 2018/0247(COD)]

(2019/C 110/28)

Raportöör: **Dimitris DIMITRIADIS**

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Parlament, 2.7.2018 Euroopa Komisjon, 12.7.2018 Euroopa Liidu Nõukogu, 18.7.2018
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 304
Vastutav seksioon	välissuhete seksioon
Vastuvõtmine seksioonis	23.11.2018
Vastuvõtmine täiskogus	12.12.2018
Täiskogu istungjärk nr	539
Hääletuse tulemus	181/1/1
(poolt/vastu/erapooletuid)	

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee (edaspidi „komitee“) tunneb heameelt ettepaneku üle kehtestada Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse ühinemiseelse abi rahastamisvahend (IPA III) aastateks 2021–2027.

1.2. Samuti tunneb komitee heameelt seisukoha üle, et IPA III peaks vahendi keskmesse seadma tulemuslikkuse, võimaldades sellega eraldatavaid vahendeid vastavalt abisaajate kohustustele ja edusammudele reformide elluviimisel täpsemalt suunata. Tulemusnäitajate kasutamine aitab kaasa IPA III üldisele hindamisele ja on kooskõlas komitee eelmiste soovitustega IPA II kohta ⁽¹⁾.

1.3. Komitee on veendunud, et ühinemiseelse abi rahastamisvahendi loomine on kooskõlas 6. veebruaril 2018. aastal avaldatud komisjoni uue Lääne-Balkani riikide strateegiaga „Lääne-Balkani riikide reaalne ELiga ühinemise väljavaade ning ELi töhustatud koostöö nende riikidega“ ja selle kuue juhtalgatusega, mis hõlmavad õigusriigi tugevdamist, julgeoleku- ja rändealase koostöö töhustamist ühiste uurimisrühmade kaudu, Euroopa piiri- ja rannikuvalvet, ELi energialiidu laiendamist Lääne-Balkani riikidele, rändlustasude alandamist ning lairibateenuste arendamist piirkonnas ⁽²⁾. See on kooskõlas ka Euroopa Liidu laienemispoliitikaga, mis puudutab Türgi võimalikku ühinemist tulevikus.

1.4. Komitee kinnitab oma seisukohta, mis põhineb Euroopa Liidu lepingu artiklil 49, mille kohaselt võib liidu liikmeks astumise avalduse esitada iga Euroopa riik, kes toetab selliseid väärtusi nagu inimväärikuse austamine, vabadus, demokraatia, võrdsus, õigusriik ja inimõiguste, kaasa arvatud vähemuste hulka kuuluvate isikute õiguste austamine, ning võtab enesele kohustuse neid väärtusi edendada.

1.5. Komitee väljendab heameelt selle üle, et aastateks 2021–2027 kehtestatud IPA III määruse eelnõus sätestatud lähtesumma on Euroopa Komisjoni ettepaneku kohaselt umbes 14,5 miljardit eurot.

⁽¹⁾ Komitee arvamus ühinemiseelse abi ja Euroopa naabruspoliitika rahastamisvahendi kohta (ELT C 11, 15.1.2013, lk 77).

⁽²⁾ ELi Lääne-Balkani riikide strateegia aluspõhimõtted esitati komisjoni 6. veebruari 2018. aasta teatises „Lääne-Balkani riikide reaalne ELiga ühinemise väljavaade ning ELi töhustatud koostöö nende riikidega“, COM(2018) 65 final.

- 1.6. Komitee kiidab heaks ka selle, et kliimaeesmärkide saavutamisele on suunatud 25 % ELi kulutustest.
- 1.7. Komitee kiidab heaks, et IPA III tagab suurema paindlikkuse, kuna ei näe ette partnerite eraldisi kohe algusest peale. Ühinemiseelse abi rahastamisvahendi programmitöö raamistik peaks põhinema muutuvatel vajadustel ning tagama tasakaalu prognoositavuse ja tulemuspõhise rahastamise vahel.
- 1.8. Komitee rõhutab, et nii komisjon kui ka kandidaatriigid ja potentsiaalsed kandidaatriigid peaksid pärast IPA II vahehindamist ⁽³⁾ tehtud märkused ja paljud eelmised komitee soovitusel ⁽⁴⁾ täielikult rakendama.
- 1.9. Komitee rõhutab ühinemiseelse abi tähtsust majandusreformide edendamiseks ning soodustava ja prognoositava ettevõtluskeskkonna loomiseks, et toetada ettevõtlusvaimu, äriühingute asutamist ja aidata VKEde kasvule kaasa, suurendades sel viisil konkurentsivõimet, majanduskasvu ja uute töökohtade loomist.
- 1.10. Komitee toonitab, kuivõrd tähtsad on majandusreformiprogrammid ning sotsiaalpartnerite ja teiste kodanikuühiskonna organisatsioonide arukas kaasamine nende programmide arendamis- ja rakendamisprotsessi. Komitee soovib rohkemate vahendite, sh organisatsiooniliste toetuste eraldamist sotsiaalpartnerite ja teiste kodanikuühiskonna organisatsioonide suutlikkuse suurendamisele, et nad saaksid neis protsessides tõhusalt osaleda. Julgustada tuleks kandidaatide ja potentsiaalsete kandidaatidega peetava sotsiaaldialoogi kvaliteedi ja sisu parandamist.
- 1.11. Komitee on arvamusel, et IPA III alusel antav rahastus on Lääne-Balkani riikide majanduste ELi integreerimiseks oluline.
- 1.12. Komitee on seisukohal, et IPA toetuse saajate edusammud reformide tegemisel on toetuse kasutamise (IPA II puhul 64,3 % ja 88,9 % vahel) ja ärakasutamise seisukohalt väga oluline, ning rõhutab, et Lääne-Balkani toetusesaajate vahel on vaja koostööd tugevdada. Türgi puhul on olukord palju keerulisem ja tundlikum. Sellise riigi rahastamine, milles kodanikuõiguste teostamise edasine halvenemine on võimalik, nõuab ettevaatust ja tingimuslikkuse põhimõtte rakendamist.
- 1.13. Komitee rõhutab vajadust kasutada ühinemiseelse abi selleks, et suurendada kandidaatide ja potentsiaalsete kandidaatide haldussuutlikkust, et valmistada neid ette struktuurifonde edasiseks kasutamiseks ja osalemiseks ELi ühises põllumajanduspoliitikas (ÜPP).
- 1.14. Komitee usub kindlalt, et EL peaks looma ranged ja tõhusad mehhanismid, et jälgida ühinemiseelse abi jaotamist kõigile praegustele ja potentsiaalsetele kandidaatriikidele. Just Türgi osas tuleks rohkem tähelepanu pöörata paljude sektorite krooniliste viivituste kaotamisele.
- 1.15. Komitee teeb ettepaneku kiirendada IPA III rakendamist, eriti esimestel aastatel, et vältida struktuurset mahajäämist lepingute sõlmimisel ja rakendamisel ning et teha järk-järgult tasa senised viivitused. Komisjon peaks erilist tähelepanu pöörama eelarve kaudsele täitmisele koos abisaajatega. Vahehindamine näitas, et kuigi suurema isevastutuse mõju peetakse positiivseks, on lepingute sõlmimine jätnud soovida ja rakendamisel on esinenud pikaajalisi viivitusi, eriti Türgis.
- 1.16. Komitee rõhutab, et järelevalvet tuleks hakata tegema Euroopa Komisjoni ettepanekus esitatud näitajate põhjal. Määratletakse asjakohased tulemusnäitajad, mis esitatakse IPA programmitöö raamistikus, ja ELi rahaliste vahendite saajatele kehtestatakse proportsionaalsed aruandlusnõuded. IPA III abi tulemuste hindamisel lähtutakse laienemisaruanetest. Tulemusaruannete süsteem peaks tagama, et rakendamise ja tulemuste järelevalveks vajalikke andmeid kogutakse tõhusalt, tulemuslikult ja õigeaegselt.
- 1.17. Komitee usub, et komisjon peaks oma meetmete üle teostama regulaarselt järelevalvet ja vaatama läbi tulemuste saavutamisel tehtud edusammud. Hinnatakse rahastamisvahendi mõju kohapeal, võttes aluseks asjakohased näitajad ja eesmärgid ning üksikasjaliku analüüsi selle kohta, mil määral saab vahendit pidada asjakohaseks, tõhusaks ja tulemuslikuks, piisavat Euroopa lisaväärtust pakkuvaks ja sidusaks muude ELi poliitikavaldkondadega. Hindamisel võetakse arvesse saadud õppetunde, et selgitada välja võimalikud vajakajäämised ja probleemid või siis võimalused meetmete või nende tulemuste parandamiseks ning nende kasutamise ja mõju maksimeerimiseks.

⁽³⁾ https://ec.europa.eu/europeaid/evaluation-instrument-pre-accession-assistance-ipa-ii-draft-report_en

⁽⁴⁾ Vt viide allmärkuses 1.

1.18. Komitee usub kindlalt, et tuleks kehtestada kriteeriumid ning praegustele ja potentsiaalsetele kandidaatriikidele tuleks rahastuse aktiivseks kasutamiseks jagada parimaid tavasid.

1.19. Komitee rõhutab, et uus määruse eelnõu peab oluliseks ka suuremat kooskõlastatust ja koostööd teiste rahastajate ning finantseerimisasutustega, sh erasektoriga.

1.20. Komitee kutsub komisjoni üles uurima rakendamise pikaajalisemat perspektiivi. See suurendaks ennustatavuse taset ja leevendaks ajasurvet, eriti juhul, kui praeguse perioodi jooksul kuhjuvad märkimisväärsed viivitused.

1.21. Komitee on seisukohal, et on vaja parandada valdkonnapõhise lähenemisviisi kavandamise jaoks kasutatavate (töö) dokumentide üldist kvaliteeti ning rääkida valdkonnapõhise lähenemisviisi kavandamine selgeks kõigi asjakohaste osalistega. Selle saavutamiseks soovib ka võtta meetmeid Euroopa Komisjoni suutlikkuse suurendamiseks horisontaalsete küsimustega arvestamisel. Üldiselt on vaja tugevdada kõigi ühinemiseelse abi andmisega tegelevate institutsioonide suutlikkust. See peaks hõlmama ka praegustes ja potentsiaalsetes kandidaatriikides sellega tegelevate institutsioonide toetamiseks vajamineva tehnilise abi proportsionaalset kasutamist.

1.22. Komitee leiab, et IPA III vahendit tuleks kasutada ELi alusväärtuste mõistmise parandamiseks ning ühinemiseelse abi lisaväärtuse edendamiseks kandidaatriikide ja potentsiaalsete kandidaatide elanikkonna hulgas laiemalt. See peaks toimuma Euroopa Liidu delegatsioonide hallatavate toetuskavade kaudu.

1.23. Komitee kiidab heaks asjaolu, et ühinemiseelne abi tuleks siduda a) õigusriigi põhimõtte, b) hea valitsemistava ja põhiõiguste, c) sotsiaal-majandusliku arengu, d) ELi poliitika ja õigustiku vastuvõtmise, e) heanaaberlike suhete ja lepitamise ning f) piirkondliku koostööga.

2. Õigusriigi põhimõte, hea valitsemistava ja põhiõigused

2.1. Komitee rõhutab, et ikka veel on suur erinevus ELi ning kõigi praeguste ja potentsiaalsete kandidaatriikide standardite vahel. Türgis on olukord veelgi keerulisem kui varem, eriti pärast 2016. aasta juulis toimunud riigipöörde nurjumist ja sõjaseisukorra kehtestamist.

2.2. Komitee usub, et IPA III peaks jätkama investeerimist õigusriigi põhimõttega seotud projektidesse, mis on aidanud riikidel kehtestada tugeva ja professionaalse õiguskaitse ning õigusasutused, mis on sõltumatud ja välismõjutustest vabad.

2.3. Komitee usub ka, et üles tuleks näidata konkreetset huvi tõhusa süsteemi loomiseks, et kaitsta piire, hallata rändevooge, vältida humanitaarkriisi ja pakkuda abivajajatele varjupaika. ELi tehniline abi hea valitsemistava toetuseks neis valdkondades võib osutuda väga kasulikuks. Kõik praegused ja potentsiaalsed kandidaatriigid peavad arendama välja mehhanismid organiseeritud kuritegevuse ennetamiseks ning terrorismi ja ebaseadusliku sisserände peatamiseks. Türgi peaks tugevamalt näitama, et soovib rakendada 28. märtsil 2016. aastal ELiga allkirjastatud lepingut, mille eesmärk on peatada ebaseadusliku rände voog Türgist Euroopasse⁽⁵⁾.

2.4. Komitee rõhutab, et kõigi praeguste ja potentsiaalsete kandidaatriikide avalik sektor kannatab ikka veel muu hulgas klientelismi, läbipaistmatuse, korruptsiooni ja ebavõrdsuse all.

2.5. Komitee on teadlik, et kõigi praeguste ja potentsiaalsete kandidaatriikide vähemustel on ikka veel probleeme diskrimineeriva käitumise ja hoiakute tõttu.

2.6. Komitee usub kindlalt, et ühinemiseelset abi tuleks esmajärjekorras anda avalikku sektorit reformivatele ja depolitisereivatele, läbipaistvust ja vastutust ning e-riiki edendavatele ja juhtimist parandavatele algatustele. Sellistel juhtudel tuleks ühinemiseelset abi kasutada selleks, et mõtestatud võimaluste kaudu saaks kaasata võimalikult paljusid kodanikuühiskonna organisatsioone valitsuse poliitika kujundamisse.

(⁵) <http://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-towards-a-new-policy-on-migration/file-eu-turkey-statement-action-plan>.

2.7. Komitee usub kindlalt, et kodanikuühiskond on oluline tegutseja õigusriigi tagamisel ning et seega tuleks kodanikuühiskonna algatusi ühinemiseelse abi programmides esmatähtsaks pidada.

2.8. Komitee on samuti arvamusel, et võrdsust ja kodanikuõiguste austamist toetavaid ja edendavaid rahastamisasutusi tuleb samuti ühinemiseelse abi programmides esmatähtsaks pidada.

3. Sotsiaal-majanduslik areng

3.1. Komitee tunnistab, et nende partnerite finantsabi vajadust tõestavad püsivalt kõrge töötuse määr (nt 2018. aasta esimeses kvartalis endises Jugoslaavias Makedoonia vabariigis 21,6 %, Kosovos (*) 35,3 %) ja ELi riikidega võrreldes aeglaselt tõusev SKP elaniku kohta.

3.2. Komitee on täielikult teadlik asjaolust, et kõiki Lääne-Balkani partnereid⁽⁶⁾ ja Türgit mõjutavad vaesus, kõrge töötuse määr, mitteametlik majandus, madalad palgad, korruptsioon, kuritarvitamine, oskustööliste väljaränne ja ajude äravool.

3.3. Komitee usub, et Euroopa väärtuste edendamisel, vähemuste suhtes sallivuse kasvatamisel, soolise võrdsuse suurendamisel, eelarvamuste vastu võitlemisel ja sotsiaalse ühtekuuluvuse tugevdamisel täidab kõigis Lääne-Balkani riikides ja Türgis esmatähtsat rolli haridus, sh võrdne juurdepääs haridussüsteemidele.

3.4. Komitee usub samuti, et IPA III kaudu tuleb rakendada nn sotsiaalse ühtekuuluvuse kava, parandades selleks haridussüsteemide tõhusust ja tulemuslikkust ning tegeledes sealabi oskuste nappuse ja nõudlusele mittevastavusega, samuti majanduse digitaalsetest ja tehnoloogilistest muutustest põhjustatud probleemidega tööturul. Suurem rahaline toetus kutsehariduse programmidele ning õpipoisiope ja elukestva õppe kavadele, samuti sotsiaalpartnerite ja teiste asjakohaste kodanikuühiskonna organisatsioonide aktiivsem kaasamine aitaks kahandada oskuste nõudlusele mittevastavust tööturul ning vähendada kõrget töötuse määra ja täitmata töökohtade arvu.

3.5. Komitee rõhutab, et ühinemiseelse abi kaudu on oluline luua mehhanismid vaesusega võitlemiseks ja tööturule ligipääsu andmiseks, seda eriti noortele, naistele ja vähemusrühmadele, hoides sellega ära väljarände ja ajude äravoolu.

3.6. Komitee arvates on sotsiaaldialogi süvendamine ja laiendamine sotsiaal-majandusliku arengu hädavajalik tingimus. Sotsiaalpartneritel peab poliitika kujundamisel ja rakendamisel olema oluline roll.

3.7. Komitee usub kindlalt, et makromajandusliku stabiilsuse suurendamise suutlikkuse tõhustamine ning toetus toimiva turumajanduse suunas liikumisele, et suuta liidu konkurentsiturve ja turujõududega toime tulla, peaks olema ühinemiseelse abi jaotamise ajal kõigi praeguste ja potentsiaalsete kandidaatriikide esmane eesmärk. Eritähelepanu tuleb siiski pöörata ka IPA III abisaajate riikide ettevõtlustasandile. Unarusse ei tohiks jätta ettevõtlust, füüsilisest isikust ettevõtjana töötamist, VKEsid ja mikrorahastust.

3.8. Komitee nõuab, et ühinemiseelse abi jaotamisel pöörataks erilist tähelepanu erasektori turule suunatuse ja eraettevõtete konkurentsivõime parandamisele.

3.9. Komitee usub, et IPA III raames tuleks kodanikuühiskonna organisatsioonidele anda tegevustoetust, mis kataks vähemalt 36 kuud.

3.10. Komitee leiab, et IPA II raames maattevõtetele, rohujuuresandide organisatsioonidele ja väikestele kodanikuühiskonna organisatsioonidele mõeldud väikeste toetuse ümberjaotamise kavade mõju tuleks suurendada, eelkõige kodanikuühiskonna organisatsioonide laiema kaasamise abil iga toetuse ümberjaotamise kava kõigis planeerimisetappides.

3.11. Komitee rõhutab, et ühinemiseelse abi institutsioonide kaudu on vaja toetada digitehnoloogiaid ja digitaalset levitamist, keskkonnakaitset ja tuumaohutuse kõrgeimate standardite kehtestamist.

(*) Kõnealune nimetus ei piira seisukohti staatuse suhtes ning on kooskõlas ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooniga 1244 ja Rahvusvahelise Kohtu arvamusega Kosovo iseseisvusdeklaratsiooni kohta.

(6) Komitee arvamus „Majanduslik ja sotsiaalne ühtekuuluvus ning Euroopa integratsioon Lääne-Balkani riikides – probleemid ja prioriteedid“ (ELT C 262, 25.7.2018, lk 15).

3.12. Samuti usub komitee, et ühinemiseelse abi saamisel tuleks prioriseerida selliste institutsioonide loomist, mis edendavad laste võrdselt juurdepääsu haridusele, arendavad kutseharidust, parandavad kõrghariduse kvaliteeti ja edendavad elukestvat õpet, ning luua töösuhteid reguleerivad mehhanismid/organid, kollektiivläbirääkimiste ja töövaidluste lahendamise menetlused ning sotsiaalpartnerite struktureeritud dialoog.

4. ELi poliitika ja õigustiku vastuvõtmine

4.1. Komitee on teadlik, et on suur erinevus ELi ning kõigi praeguste ja potentsiaalsete kandidaatriikide standardite vahel.

4.2. Komitee usub, et tuleks edendada praeguste ja potentsiaalsete kandidaatriikide standardite, poliitika ja tavade vastavusse viimist ELi standardite, poliitika ja tavadega, sh riigiabi eeskirjad.

4.3. Komitee rõhutab, et lisaks õigustiku seadusandliku osa ühtlustamisele peavad kandidaatriigid ja potentsiaalsed kandidaadid tutvuma ja võimalusel korral viima end kooskõlla poliitikameetmetega, mida ELis praegu arutatakse ja kujundatakse, näiteks Euroopa sotsiaalõiguste sammas, ÜRO aastatuhande arengueesmärgid ja kestliku arengu tegevuskava aastani 2030, samuti seoses koostööga ELi liikmesriikide vahel pagulaste ja rändajate voogude ning integreeritud piirikontrolli osas.

5. Heanaaberlikud suhted ja lepitamine

5.1. Lääne-Balkani kandidaatriike ja potentsiaalseid kandidaate ning Türgit mõjutavad endiselt sõdade ja konfliktide põhjustatud haavad, etniline vihkamine, irredentistlikud liikumised ja nn külmutatud konfliktid, mis võivad taas puhkeda. On vaja kindlalt julgustada riike lahendama kõige pakilisemad kahepoolsed küsimused enne ühinemist ELiga, kuid nõudmine lahendada kõik lahendamata küsimused võiks kõnealuse protsessi edenemist aeglustada. Kaubandussuhete ja muude majanduslike suhete taastamise julgustamine võib kaasa aidata konfliktide lahendamisele ja majanduskasvule.

5.2. Komitee kiidab heaks riiklike haridus- ja kultuuriasutuste ning akadeemiliste ringkondade ja kodanikuühiskonna organisatsioonide algatused lepitamise, heanaaberlike suhete ja kriitilise minevikukäsitluse valdkonnas.

5.3. Komitee rõhutab, et kodanikuühiskonna organisatsioonide ja sotsiaalpartnerite, sh kutseliitude suutlikkuse tugevdamine ning ELi organisatsioonide ja toetust saavate organisatsioonide vaheliste võrgustike loomise innustamine kõigil tasanditel peaks integratsiooni hõlbustama.

5.4. Komitee usub, et IPA III peaks pakkuma toetust kodanikuühiskonna organisatsioonidele, mille eesmärk on parandada avalikku ruumi kaasatuse ja osalemise abil. IPA III-s tuleks laiendada toetust kodanikuühiskonna taristule, piirkondlikele kodanikuühiskonna temaatilistele platvormidele ja võrgustikele.

6. Piirkondlik koostöö

6.1. Energia ja transpordi võrgustikud peaksid olema piirkonna arengu ja omavahelise ühendatuse mõjutajad. See tagaks, et Lääne-Balkani kandidaatriikide ja potentsiaalsete kandidaatide ning Türgi kodanikele antaks selge ettekujutus ELiga ühinemise majanduslikust ja keskkonnakasust. Näiteks on energiatõhusus ja energiasääst tegurid, mis pakuvad ettevõtetele tegutsemisvõimalusi ja aitavad luua nii keskkonnahoidlikke kui ka traditsioonilisi töökohti.

6.2. Komitee usub, et ühinemiseelset abi tuleks esmajärjekorras anda institutsioonidele ja algatustele, mis loovad sidemeid praeguste ja potentsiaalsete kandidaatriikide vahel energeetika, side, digiülemineku, innovatsiooni, transpordi ja keskkonnakaitse valdkonnas. Hea tava näitena võib tuua Bulgaaria linna Kula ja Serbia linna Boljevaci vahelise koostöö, kui nad soovisid osta metsatulekahjude tõrjumiseks erisõidukeid, seiredroone ja isikukaitsevahendeid (⁷).

6.3. Komitee toetab transpordiühenduse lepingut, mille EL ja Lääne-Balkani kandidaatriigid ja potentsiaalsed kandidaadid allkirjastasid 12. juulil 2017, ning innustab osalisi seda edasi arendama. Seoses sellega peaksid Euroopa Komisjon, Euroopa Investeeringupank ja Lääne-Balkani partnerid keskendama investeeringud üleeuroopalise transpordivõrgu põhivõrgu ja Lääne-Balkani riikide taristu ühendamisele. Seepärast on nüüd tarvis ühist programmi, milles selgitatakse välja kättesaadavad vahendid ja määratakse kindlaks ühine ajakava.

(⁷) <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/3/2018/EN/C-2018-3051-F1-EN-MAIN-PART-1.PDF>.

6.4. Taristu parandamine vähendab transpordi- ja energiakulusid, hõlbustab suuri investeeringuid piirkonnas ning lihtsustab piirkonnasisest kaubavahetust. Peale selle aitab Lääne-Balkani riikide digitaalse ajakohastamise edendamine ning rändlustasude järkjärguline vähendamine kaasa ettevõtluse arendamisele, tootlikkuse suurendamisele ja elukvaliteedi paranemisele. Taristu puudumine ei ole aga Lääne-Balkani partnerite vahelise koostöö peamine takistus. Ajalooline vaenulikkus ja pooleliolevad lahenduseta vaidlused on koostöö ulatust ja sisu piiranud. Seda saaks osalt parandada IPA-lt IPA-le piiriüleste koostööprojektide julgustamise abil.

6.5. Meediat ja muid teabevahetusviise tuleks kasutada selleks, et rõhutada ELi tegevuse kohalolu ja tähtsust praegustes ja potentsiaalsetes kandidaatriikides. Kohaliku tasandi ametnike projektijuhtimise ja -rakendamise suutlikkust tuleb lisaks parandada kogu ELiga ühinemise protsessi vältel.

7. Konkreetsete märkused IPA III määruse eelnõu kohta

7.1. Komitee usub, et ettepanek tugineb eelmiste programmitöö perioodide käigus saadud õppetundidele ning on oma eesmärkide saavutamiseks kõlblik. Sellegipoolest kordab komitee, et praeguseid ja potentsiaalseid kandidaatriike mõjutavad probleemid on liikmesriikide omadest küllaltki erinevad ning seetõttu on vaja palju paindlikkust.

7.2. Komitee kiidab täielikult heaks IPA III eesmärgid, kuid soovib rõhutada, et lühiperspektiivis on vahetuid mõjusid raske jälgida. Seetõttu soovitab ta, et tulevaste sekkumiste lisandväärtust hinnataks põhjalikult enamiku toetusesaajate kaasatuse, poliitilise kaalu ja huvide kaitsmise seisukohalt. Kiiduväärne on asjaolu, et praeguses programmitöö perioodis antud eelarvetoetus on olnud abisaajariikides (nt Serbia, Montenegro ja Albaania) institutsiooniliste muutuste ja suurema poliitilise dialoogi katalüsaator.

7.3. Enamiku toetusesaajate keerulist olukorda silmas pidades soovitab komitee, et dokumentidele esitatavaid nõudeid tuleks küllaldaselt lihtsustada ning keskenduda tuleks toetamisele ja toetusesaajate vastutuse võtmisele tulemuste eest. Selle saavutamiseks tuleb jätkata jõupingutusi, et arendada abi saava riigi eelarve kaudset täitmist koos suutlikkuse suurendamise meetmetega, et aidata sidusrühmadel üldisest programmitööst konstruktiivselt osa võtta.

7.4. Komitee näeb vajadust tugevdada IPA III vastastikust täiendavust meetmetega, mida rahastavad teised rahastamisallikad praegustes ja potentsiaalsetes kandidaatriikides.

7.5. Komitee teeb ettepaneku, et praeguste ja potentsiaalsete kandidaatriikide riikliku tasandi läbirääkimistes võetaks erimeetmed, et kaotada praegusel programmitöö perioodil ilmsiks tulnud kroonilised viivitused, kitsaskohad ja puudujäägid. Muidugi tuleb poliitilise dialoogi puhul arvesse võtta ja rõhutada IPA rahastuse suhtelist piiratust, mis on võrreldav mõne toetust saava riigi eelarvega, ning stabiilse konsensuse vajadust Euroopa Komisjoni ja toetusesaajate riiklike institutsioonide vahel.

8. Parimad tavad

8.1. Taotlusvorme tuleb veelgi lihtsustada ja iseäranis ühtlustada IPA sees ning ka teiste rahastajate ja riiklike õigusaktide nõuetega. Liiga palju on suuniseid ja juhiseid, mis tuleks ühtlustada ning üksikasjad panna kokkuvõtlikult kirja eraldi peatükis.

8.2. Avaliku sektori hankijate, sh kontrollimis- või auditeerimisasutuste kvalifikatsiooni, teadmisi ja oskusi tuleks parandada, eriti juhul, kui küsimust tuleb tõlgendada ja vastuseks kulub palju aega.

8.3. Mõne toetuskava puhul on kehtestatud liigsed nõudmised projekti toimimiskeskonna, piirkondade olukorra jms analüüsimisele, mis muudab tavaliste taotlejate jaoks taotlemise keerukaks. Sel võib olla ka vastupidine mõju. Avaliku sektori hankijad võivad palgata eksperte neid analüüsi tegema ja hindama sellise projekti elujõudu.

8.4. Kasutajasõbralikum lähenemisviis taotlejatele oleks siis, kui asjakohaste ametite (või tehnilise abi pakkujate) ametnikud saaksid taotluspaketid enne läbi vaadata või nende üle arutleda ning haldusnõuete täitmiseks tuleks anda lisa-aega.

- 8.5. Lepingumuudatuste tegemisel tuleks tagada paindlikkus ja kiirem töötlemine. Harilikult määratletakse programm aasta või kahe jooksul ning järgneb pikk taotlusprotsess; seetõttu on vaja lepingute muutmiseks paindlikke vahendeid.
- 8.6. Avalike suhete, brändimise ja nähtavuse osas on ruumi nõuete lihtsustamiseks ja optimeerimiseks. Lisaks tuleb suurendada ELi rahastatavate projektide nähtavust.
- 8.7. Valdkonna- ja projektitoimikute näitajate sihtväärtuste osa tuleks muuta, et neid tegeliku rakendamisperioodiga sünkronida.
- 8.8. Valdkondade reformimislepingud toetavad poliitikareformide rakendamist ja sektoripõhiste tulemuste saavutamist. IPA III võetavad võimalikud meetmed on oskuslike töötajate kaasamine tegevusstruktuuri ning selle struktuuri jaoks piisava ja pideva tehnilise abi pakkumine. Protsessi peamiste sidusrühmade isevastutust tuleks suurendada. Programmitöö probleemidena saab nimetada seda, et programmis lepingute järjestamine võib viia lepingu tähtaja rikkumiseni ning seejärel võivad paljud probleemid ilmnedu rakendusetapis.
- 8.9. IPA II aruandeperioodil ilmnenud võimalikud ohud osutavad vajadusele tagada kohustuse võtmine ning tõhus ministeeriumidevaheline koostöö ja kooskõlastamine. See on tingitud sekkumiste keerukusest ning vastutuse jagunemisest konkreetsete riiklike institutsioonide vahel, kuna kavandatud reformid kuuluvad eri valitsussektorite vastutusalasse.
- 8.10. Projektitasandi probleemid hankimise/lepingute sõlmimise ettevalmistamisel seisnevad peamiselt määratud eeltingimuste täitmise raskuses, probleemides kooskõlastamisega ja muude projektide/lepingutega seotud järjestamisega ning kvaliteetsete hankedokumentide õigeaegse koostamise suutlikkuse puudumises.
- 8.11. Lepingu sõlmimise seisukohalt tuleb arvesse võtta järgmisi olulisi õppetunde: ebapiisav suutlikkus personali liikuvuse tõttu toetusesaajate institutsioonides; toetusesaajate esitatud dokumentide halb kvaliteet; keerukate projektide puhul asutusesiseste praktilist tööd tegevate spetsialistide puudumine; protsessi peamiste sidusrühmade isevastutuse suurendamise vajadus; lepingute problemaatiline järjestamine programmis, mis võib viia lepingu ja/või rakendamise tähtaja rikkumiseni; eeltingimuste õigeaegne täitmine jne.
- 8.12. Üks sageliesinev probleem on seotud algses valdkonna-/projektitoimikus sisalduvate näitajate ning programmi aruandeperioodi lõpus esitatavate väärtuste lahknevusega. Samuti on näitajate kvaliteet ja ulatus mõnel juhul puudulik, mis takistab programmi rakendamise tõhusat järelevalvet.
- 8.13. Mõne detsentraliseeritud juhtimise kohaselt hallatava lepingu sisu sõltub keskse hankijaga sõlmitud varasemate lepingute tulemustest. Seetõttu on oht, et detsentraliseeritud juhtimise kohaselt hallatav pakkumismenetlus ja lepingute sõlmimine ei toimu õigeaegselt.

Brüssel, 12. detsember 2018

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Luca JAHIER
